

het natuur-

monument

Als in Nederland geen echte wildernis meer bestaat, wie zorgden dan voor de natuur die er vandaag is? In een zomerfeuilleton beschrijft Trouw de grote beschermers.

TEXST Hans Marlijnssen

Visdiefkuiken. FOTO KOOS DIJKSTERHUIS

Van Gogh is eerste museum ter wereld met duurzaam label

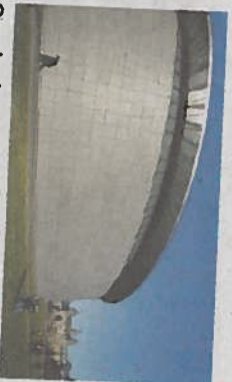
Het Van Gogh Museum in Amsterdam heeft een primeur te pakken in mondiaal museumlând. Als eerste (niet-nieuwbouw) museum ter wereld ontving het gisteren een Breëam-duurzaamheidscertificaat met de score 'very good' voor zowel het gebouw als de wijze waarop het wordt beheerd en gebruikt.

In de, vorig jaar voltooide, opknapping beurt van het Van Gogh Museum heeft de directie meteen ook maatregelen op het gebied van duurzaamheid meegenomen. Een bewuste koers, zegt zakelijk directeur Adriaan Dönszelmann. Want, als de kerntaak van je museum is, het culturele erfgoed van Vincent van Gogh te behouden, dan hoor je ook verantwoord te zijn op de manier waarop het museumgebouw en de omgeving.

Breëam is een uit Engeland afkomstige beoordelingsmethode om de duurzaamheidsprestatie te bepalen van - bestaande en nieuwe - gebouwen en gebieden. Het is het belangrijkste en meest gebruikte duurzaamheidskeurmerk voor gebouwen ter wereld. Het Van Gogh heeft een

moeren toevallig een schep mee het dak op gesjord hebben, moeten veel tijd over hebben gehad en moeten gebrand zijn geweest op wilde paniek onder de vogels. Zo'n omslachtige manier van aandacht trekken, lijkt me niets voor dieven.

In de vijver achter mijn huis duiken visdiefes visjes op. Ik vind ze één van mooiste vogels van Nederland. Ze broeden op het platte grinddak van een gymzaal verderop. Hun kuikens zijn daar buiten bereik van katten en mensen. Dachten ze. Met een schep tweehonderd donskuikentes doodsiaan...

Goedgekeurd.

Breëam-NL certificaat gekregen, de Nederlandse versie van het internationale keurmerk. Het museum dankt de hoge score onder meer aan een warmte-koude-opslag, gekoppeld aan de eigen installaties, waardoor het gebouw een schoner energielabel krijgt en duurzame energie opwekt. Verder gaat het museum zuinig om met water en energie, is de inkoop duurzaam en wordt het afval gescheiden ingezameld en afgevoerd.

Ook stimuleert het museum medewerkers en bezoekers om het openbaar vervoer te gebruiken. Directeur Dönszelmann wil andere musea gaan aansporen ook met duurzame maatregelen aan de slag te gaan. **REDACTIE GROEN**

Zijn vaak de eersten die genoemd worden als de pioniers van de Nederlandse natuurbescherming: Jac P. Thijsse en Eli Heimans die met boekjes als 'In sloot en plas' en 'Door het rietland' eind negentiende eeuw een net iets groter publiek bereikten dan het clubje notabelen dat zich tot dan met de natuur heeft beziggehouden. Toch moeten zij nog één man voor zich laten. Frederik (Frits) Willem van Eeden, bollenboer tegen wil en dank, legt in de tweede helft van die eeuw het echte fundament onder wat later de 'natuurbeweging' zal gaan heten.

Van Eeden is de emige zoon van een Haarlemse bloemenkweker en voorbestemd om zijn vader op te volgen. Na het gymnasium zit de universiteit er daarom niet in. Dat wilde Van Eeden wel. Zijn tochten door de duinen en langs de velden van zijn vader maken hem op jonge leeftijd tot een prima amateur-botanicus en op zijn slaapkamer leest hij alles wat los en vast zit. Hij voelt zich eigenlijk dichter. Toch moet hij als zijn vader overlijdt, in 1859, echt de bloembollen in.

Gelukkig is hij eerder al zijn vader opgevolgd in diens nevenfunctie als algemeen secretaris van de Nederlandse Maatschappij ter bevordering van Nijverheid, die een zogeheten koloniale verzameling moet aanleggen. Die baan vindt hij veel interessanter, en door de jaren heen is hij steeds vaker op de burelen van de Maatschappij te vinden, dan op het kantoor van zijn eigen kwekerij.

In 1866 zegt hij de bollen vaarwel - einde-lijk - om later directeur te worden van het Koloniaal Museum in Haarlem (de voorloper van het huidige Tropenmuseum) en directeur van

schien is de verkoop van zijn bedrijf en het geld dat daarbij vrijkomt nog belangrijker voor zijn activiteiten als natuurvorser. Frederik van Eeden - niet te verwarmen met zijn zoon de schrijver en psychiater - gaat door de Nederlandse natuur wandelen, die in die tijd een stuk ruiger is dan nu, en schrijft in die tweede helft van de negentiende eeuw in verschillende bladen over plantkunde. Het 'reisverhaal' is dan geen onbekend fenomeen, maar wel met de natuur als leidend onderwerp. Hij is degene die van wandelen natuurwetenschap maakt, zoals later is opgemerkt.

Van Eeden publiceert vooral in het blad *Album der Natuur* en schildert met zijn woorden de glooiingen van de duinen en de duisternis van de bossen, je bent dichter of niet. Hij beschrijft de pracht, maar ook de teloorgang die de industriële revolutie in gang zet, al is hij niet kinderdachtig. Voor de ontwikkeling van Nederland mag best een ruigte sneuvelen.

In 1886 bundelt hij zijn belangrijkste verhalen in zijn boek 'Onkruid'. Voor de ex-kweker is de natuur inmiddels duidelijk meer dan wat uit een bol komt. En met deze bundel zal hij

'Dit bosch had niet minder waarde dan oude gebouwen voor de geschiedenis der vaderlandse kunst'

Frederik van Eeden sr., vader van de latere schrijver en psychiater. FOTO HEIMANS EN THIJSSSE STICH

Thijsse en Heimans twintig jaar later weer inspireren bij het maken van hun gepopulariseerde artikelen over de natuur.

Van Eeden is op zijn tochten als eerste gekomen op het begrip 'natuurmonument', al kan dat ook op zijn studeerkamer zijn gebeurd, want feitelijk is dit woord afkomstig van de Pruisische ontdekkingsreiziger Alexander von Humboldt. Die stelt al in 1814 voor bepaalde landschappen als Natuurdenkmalen te beschermen, zoals de Amerikanen later met hun Nationale Parken zullen doen.

Moerasbos

Van Eeden vergelijkt de natuur al vroeg met historische gebouwen als kastelen, die gekoesterd moeten worden en beschermd tegen verval. Bijvoorbeeld bij de vernietiging van het Beekbergerwoud, een zeer bijzonder moerasbos aan de voet van de stuwwal van de Veluwe dat ook wel het laatste 'oerbos' van Nederland wordt genoemd. In 1869 gaat dat over in andere handen, en de nieuwe eigenaren maken een weiland van het woud dat zich daar achttien jaar heeft kunnen ontwikkelen, iets onvervangbaars, het monument, is verloren gegaan. Van Eeden schrijft: 'Dit bosch had als monument van de voormalige natuur van ons land niet minder waarde dan oude gebouwen voor de geschiedenis der vaderlandse kunst'. Hij is weliswaar te laat met zijn reddingspoging, maar zijn woord 'natuurmonument' zal een belangrijke rol spelen in de beeldvorming rond het gevecht om natuurgebied het Naardmeer, dat in 1904 bedreigd zal worden en als het ware het ontstaan van de nieuwe Vereniging Natuurmonumenten inluidt. Van Eeden maakt dat niet meer mee. Hij overlijdt in

Het doden van vogel is 'wreedardig ten opzichte der vogels zelfe en leidt tot onbarmhartigheid en ruwe zeden'

bewonderen hem juist voor het feit dat in beleving voor hem een soort religie is geweest. Hij is dan wel Nederlands-hervormd opgevoerd, maar hij is een christen. Hij is de echte religie is voor hem een soort religie, godsdienst zoals de oude Germanen die den. 'Bezielde' natuur. Zijn opvolgers TI en Heimans zullen wat dit betreft niet vorkomen dan het beoefenen van de nasport', waarbij moraal en natuur duidelijk losgekoppeld. Opmerkelijk in dit verhaal is de huidige directeur van het Wereld Natuur Fonds, Johan van de Grienden, deze laatste in de Westhoff-Fliezing bij zijn pleidooi meer 'bezieling' alle natuurbeschermers de afgelopen eeuw overslaat en uitkomt bij deze Van Eeden.

Toch is Van Eeden geen dromer te noemen hij kan ook heel praktisch zijn. Dat laat hij zien als hij in 1870 een pleidooi houdt om bepaalde vogels wettelijk te beschermen. En dat in een tijd waarin zelfs natuurfiliefebbers niet met het oog op